 <https://doi.org/10.30563/turklad.1113833>

İntihal / *Plagiarism*

This article was checked by

programında bu makale taranmıştır

Makale Bilgisi / Article information

Makale Türü / *Article types* : Araştırma Makalesi / *Research article*
Geliş Tarihi / *Received date* : 08.05.2022
Kabul Tarihi / *Accepted date* : 10.06.2022
Yayın Tarihi / *Date published* : 20.06.2022

Atıf / Citation

Karaca, M. M. (2022). Risale-i Bakkaçılık Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKİAD)*. 6. Cilt, 1. Sayı, 89-108.

RİSALE-İ BAKKAÇILIK ÜZERİNE BİR İNCELEME

A Review on Risāle-i Baqqāçılık

MEHMET MUSTAFA KARACA¹

Öz

Türk toplumu içerisinde hayatın hemen her alanını şekillendiren ve çoğunlukla sözlü geleneğe dayanan toplumsal normların ticaret hayatını da şekillendirdiği bilinmektedir. Her meslek dalının zaman içerisinde kendi iç kaidelerini oluşturduğu ve ticaretin bu kaidelere göre yapıldığı tarihi bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Anadolu Türklüğü, bu kaideleri meslek loncaları ve ahilik teşkilatı gibi kurumlar aracılığıyla uygulamıştır. Doğu Türklüğünün ticaret hayatında için de bugün dünyanın çeşitli kütüphanelerinde bulunan onlarca meslek risalesinden anlaşılacağı üzere benzer denetim mekanizmalarının var olduğu söylenebilir. Özellikle Uygur Türklerinden kalan meslek risaleleri, geleneksel mesleklerin hem icrasının hem de gelecek nesillere aktarılmasının belli kaidelere göre gerçekleştiğini göstermektedir. Söz konusu kuralların toplumun gelenek, görenek ve inancından beslendiği düşünüldüğünde risalelerin sadece mesleklerle ilgili bilgileri içermediği, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı hakkında da bazı bilgileri günümüze aktardığı söylenebilir. Ayrıca toplum içerisinde derlenerek kaleme alınan bu eserler Türk dilinin ses ve şekil özelliklerinin yanında söz varlığının da ortaya konmasında önemli birer kaynak olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada *Berlin Staatsbibliothek Kütüphanesi Ms. or. oct. 1659* numarada *Risale-i Baqqāçılık* adıyla kayıtlı yazma eser incelenmiştir. Eserin çeviri yazı yoluyla aktarımı yapıldıktan sonra dikkat çeken dil ve imla özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca eserin söz varlığının ortaya konması amacıyla bir de gramatikal dizin hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uygur Türkçesi, geç dönem Çağatay Türkçesi, meslek risaleleri, risale-i bakkaçılık.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Aydın/TÜRKİYE. E-mail: mmkaraca@adu.edu.tr

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9763-3151>

Abstract

It is known that social norms that shape almost every aspect of life in Turkic society and are mostly based on oral tradition also shape business life. It is understood from the historical information and documents that each branch of profession has formed its own internal rules over time and that trade is carried out according to these rules. Anatolian Turkishness applied these rules through institutions such as vocational guilds and Ahi organization. It can be said that there are similar control mechanisms in the commercial life of the Eastern Turks, as can be understood from the dozens of professional treatises in various libraries of the world today. Occupational booklets, especially from the Uyghur Turks, show that both the execution of traditional professions and their transfer to future generations take place according to certain rules. Considering that the aforementioned rules are fed by the traditions, customs and beliefs of the society, it can be said that the booklets do not only contain information about the professions, but also convey some information about the social, economic and cultural structure of the society. In addition, it would not be wrong to say that these works, which were compiled from the society and written, are an important source in revealing the vocabulary of the Turkic language as well as the phonetic and morphological features.

In this study, a manuscript registered with the name of *Risale-i Baqqalcılık* in Berlin Staatsbibliothek Library Ms or oct 1659 was examined. After the translation of the work is done through writing, the remarkable language and orthographic features are revealed. In addition, a grammatical index has been prepared in order to reveal the vocabulary of the work.

Keywords: Uighur Turkic, Late Chagatai Turkic, Chagatai Turkic, occupational booklets.

1. Giriş

Türklerde ticaret hayatı gerek Anadolu Türklüğü gerekse Doğu Türklüğü olsun belli kurallar çerçevesinde gelişmiş ve icra edilmiştir. Anadolu'da meslek locaları ve ahilik teşkilatı gibi kuruluşlarla hemen her türlü meslek kolunun kaideleri belirlenmiş ve bu sayede bir mesleğin hem kendi içerisinde denetim mekanizması oluşmuş hem de söz konusu mesleğin usta cıracak ilişkisiyle sonraki kuşaklara aktarılması sağlanmıştır. Doğu Türklüğünün ticaret hayatında da bugün dünyanın çeşitli kütüphanelerinde bulunan onlarca meslek risalesinden anlaşılacağı üzere benzer denetim mekanizmalarının var olduğu söylenebilir. Özellikle Uygur Türklerinden kalan meslek risaleleri, geleneksel mesleklerin hem icrasının hem de gelecek nesillere aktarılmasının belli kaidelere göre gerçekleştiğini göstermektedir.

Uygur Türkleri 15. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar Çağatay Türkçesini yazı dili olarak kullanmış ve bu yazı diliyle divan, mesnevi, tezkire ve risale türünde pek çok eser meydana getirmişlerdir. (Öger 2016: 151). Geç dönem Çağatay Türkçesi olarak adlandırılan bu yazı dili ile meydana getirilmiş eserler içerisinde özellikle meslek kollarıyla ilgili yazılan risaleler önemli bir yere sahiptir. (Karaca 2022: 85). Uygur Türkleri arasında yaşayan geleneksel meslekler hakkında bilgi veren bu risaleler aynı zamanda Uygur Türklerinin sosyo-ekonomik durumlarının yanında kültürel yaşantıları hakkında da önemli bilgiler içermektedir. (Eker 2018: 76). Bununla birlikte söz konusu eserler Geç dönem Çağatay Türkçesinin dil ve imla özelliklerinin yanında söz varlığının tespitine de imkân tanımakta ve bu konudaki çalışmalara kaynaklık da etmektedir. (Karaca 2022: 104). Ayrıca bu risaleler Uygur Türkleri arasında yaşayan geleneksel mesleklerin hem yeni nesillere aktarılmasına hem de bu mesleklere ait kaidelerin ve becerilerin öğretilmesine katkı sağladığı söylenebilir. (Öger 2019: 6).

Bu çalışmada *Berlin Staatsbibliothek Kütüphanesi Ms. or. oct. 1659* numarada kavıtlı ve geç dönem Çağatay Türkçesiyle yazılmış *Risāle-i Bakqālçılık* incelenmiştir. İncelemeye esas yazma eser 18 varaktan meydana gelmektedir. Genel olarak okunaklı bir yazıyla kaleme alınan

eser harekesiz olup siyah mürekkeple yazılmıştır. Eserin kim tarafından ve hangi tarihte yazıldığıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Besmele ve dua ile başlayan risalede bakkallık mesleğinin ortaya çıkışı ve kaideleri anlatılmaktadır. Mesleğin kökeni Hz. Cebrail'e dayandırılmakta ve Hz. Cebrail'den sonra sırasıyla Hz. Şist, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Muhammed, Hz. Muhammed Şarkî, Hz. Muhammed Nakî mesleği devam ettirenler olarak zikredilmekte ve mesleğin piri olarak kabul edilen Rüstem Bakkal ve pek çok üstat yoluyla da meslek bütün dünyaya yayılmıştır.

Risaleye göre mesleği icra edenlerin temiz olmak, pir ve üstatlara dua etmek, şükretmek, dükkanlarını temiz tutmak, dürüst olmak, beş vakit namaz kılmak, tartıda hile yapmamak, alimlere yakın olmak, alçak gönüllü olmak, dul ve yetimlere şefkat göstermek, iyi huylu olmak gibi pek çok erdeme sahip olmaları gereklidir.

Risalede bakkalcılık mesleğini yapanların uymaları gereken adap ve kaidelerin yanında mesleği icrası esnasında çeşitli durumlarda okunması gereken ayet ve dualara da yer verilmiştir. Bu duaları okuyanların, risaleye uyanların, risaleyi okuyup okutanların veya yanında taşıyanların voksulluk ve darlık görmeyecekleri, uymayanların ise türlü sıkıntılara karışacakları zikredilmiştir.

2. Eserin Dikkat Çeken Bazı Dil ve İmla Özellikleri

Gec dönem Cağatay Türkçesinde bir imla hususiyeti olarak görülen kelime içi vuvrakl ünlülerin *vav+elif* (وا) ile yazılmasına çalıştığımız eserde de rastlanmaktadır: *bol-* بوال (7a/6-7, 7a/8, 10b/3, 12b/6-7, 13a/1-3, 14a/7, 14b/1-4-5, 15a/1, 18a/2).

Farsça atıf tamlamaları için herhangi bir işaret kullanılmamaktadır: *âb [u] çârüb* (10b/8-11a/1); *cüst [ü] çâlāk* (13b/1, 14b/7).

ā > a; ī > i Arapça ve Farsça bazı kelimelerin yazımında uzun ünlüler gösterilmemektedir: *pişe* > *pîşe* (11a/4); *pîr* > *pir* (4b/6, 13a/3-5-7); *peygâmbër* > *peygamber* (8a/8, 8b/2); *hiç* > *hiç* (6a/2-8).

b > p değişmesi: *bile* > *pile* (11a/2); *bil-* > *pil-* (1b/6, 15a/2); *bitit-* > *pütüt-* (17b/4, 18a/1); *biz* > *piz* (6a/5-6).

Eklerin yazımında kimi zaman ünlü uyumuna uyulmadığı görülmektedir: *bîvelerga* (14b/5); *müsâfirlerga* (5b/6); *şâkirdlik* (5a/4); *zamânelerigaça* (5a/3).

Türkçe kelimelerde ister kalın sıradan olsun ister ince sıradan olsun /t/ ve /t̪/ sesleri *te* (ت) harfinin kullanıldığı görülmektedir: *toğuz* (4b/4); *tola* (10b/7).

Türkçe kelimelerde kalınlık incelik durumuna bakılmaksızın /s/ ve /s̪/sesleri için *sin* (س) harfi kullanılmıştır: *sor-* (4b/1, 5a/4, 5b/1, 7b/1, 8a/2-4-6-8, 8b/2-6, 9a/4, 9b/4).

Cağatay Türkçesinde *ti-* “sövmek” şeklinde olan fiilin Anadolu sahasındaki *di-* şekliyle kullanıldığı görülmektedir: *di-* (6a/7, 6b/7, 8b/6, 9a/2, 9a/7, 9b/3-7, 10a/3-7, 12b/3).

i > ü yuvarlaklaşması: *bitit-* > *pütüt-* (17b/4, 18a/1).

3. Risâle-i Bakçâlçılık

[1b] (1) *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.* (2) *El-ğamduli'llâhi rabbi'l-âlemîn* (3) *ve'l-âkıbeti'l-muttaķîn ve's-şalātu* (4) *ve's-selâmu* (5) *alâ resûlihi Muğammedin* (6) *ve âlihi ecma'in.* Ammâ pilgil kim (7) *ğazret-i İmâm Ca'fer-i Şâdık [2a]* (1) andağ rivâyet kılurlar kim (2) *ğazret-i Âdem 'aleyhi's-selâmdın* (3) *ğazret-i resûl 'aleyhi's-selâmnıñ* (4) *zamânelerigaça* neçe (5) *miñ üstâd nâm-dâr bakçâl* (6) *ötüpdür.* İmâm Ca'fer-i Şâ[dık]dın (7) *aytıpdurlar: Üç [2b]* (1) *miñ yeti yüz otuz altı* (2) *üstâd nâm-dâr ötüpdür.* *Ğazret-i* (3) *İmâm Ca'fer-i Şâdık rivâyet* (4) *kılıpdurlar muniñdın* (5) *üç yüz on üç üstâd* (6) *nâm-dâr ötüpdür.* *Hemeleri* (7)

velâyet-i nübüvveddin behremend [3a] (1) bolupdurlar. Hazret-i Âdemniñ (2) zamâneleride kim baqqâl idi? (3) Hazret-i Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm baqqâl (4) idiler. Anıñ üçün kim taş terâzünü (5) törtünci âsmândın tüşürüp (6) idiler. Andın kiyin (7) hazret-i Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm [3b] (1) hazret-i Şişt 'aleyhi's-selâmğa ta'lim (2) birdiler. Hazret-i Şişt 'aleyhi's-selâm (3) hazret-i Nüh 'aleyhi's-selâmğa ta'lim (4) birdiler. Hazret-i Nüh 'aleyhi's-selâm (5) hazret-i İbrâhîm 'aleyhi's-selâmğa (6) ta'lim birdiler. Hazret-i İbrâhîm (7) 'aleyhi's-selâm hazret-i resül [4a] (1) 'aleyhi's-selâmğa ta'lim birdiler. (2) Hazret-i resül 'aleyhi's-selâm hazret-i (3) Muhammed Şarkîğa ta'lim birdiler. Hazret-i (4) Muhammed Şarkî hazret-i Muhammed Nakîğa (5) ta'lim birdiler. Olardın kiyin (6) 'âlemge şöhet tâ yeti silsiledin (7) silsilege üstâdlarğa [4b] (1) yâdigâr qaldı. Eger sorsalar kim hazret-i (2) Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâmın hazret-i (3) İbrâhîm 'aleyhi's-selâmğaça neçe üstâd (4) kâmil ötüpdür? Tokuz yüz (5) üstâd kâmil ötüpdür. (6) Ammâ hemeleriniñ pirleri hazret-i (7) Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâmdurlar. [5a] (1) Hazret-i İbrâhîm 'aleyhi's-selâm olarnıñ (2) kârlarida idiler hazret-i resül-i (3) ekremniñ zamâneleriğaça. Ammâ hazret-i 'Alî (4) şâkirdlik kıldılar. Eger sorsalar kim (5) hazret-i İbrâhîm 'aleyhi's-selâmniñ (6) Rüstem Baqqâlniñ zamâneleriğaça (7) neçe üstâd kâmil ötüpdür? (8) Altmış miñ üstâd kâmil [5b] (1) ötüpdür. Eger sorsalar kim mürşid-i tarîkat (2) bulardın qaıysıları? Hazret-i (3) Rüstem Baqqâl idiler. Ol heft sâle (4) Ka'beniñ yolıda baqqâlîk kıldılar (5) her nemerse ki dükkânlarıda bar idi (6) olarnı Ka'beniñ yolıda musâfirlerğa (7) şarf kılar idi. Nakl (8) kılıpdurlar bir küni üç miñ kişi [6a] (1) cem' boldılar. Hemeleri müflis idiler. (2) Hiç nemeseleri yok idi. Olar (3) hazret-i Rüstem Baqqâlniñ qaşlarığa (4) keldiler ve ayıttılar: Ey büzürg-vâr-ı (5) 'âlem pizlerniñ tüşemiz tamâm (6) boldı pizlerge tüşe yitküzüñ (7) didiler. Ol kün olarnıñ (8) dükkânlarıda hiç nerseleri [6b] (1) yok idi. Ammâ dükkânniñ (2) bir köşesinde bir dâne hürmaniñ (3) uruğı bar iken olar (4) ol hürmaniñ uruğını iki (5) qolları arasığa aldılar bu tesbîhni (6) ayıttılar: *Yâ Allâh yâ Rahmân yâ Rahîm* (7) dip qollarığa demide kıldılar. (8) Sekiz yüz mişkâl altun [7a] (1) boldı. Bu altunlarnı ol (2) dervişlerğa birdiler. Qalğanını (3) hazret-i Hızır 'aleyhi's-selâmğa (4) birdiler. Olar alıp deryâğa (5) taşladılar. Şol zamân üç (6) miñ kişi cem' boldı. Hazret-i (7) Rüstem Baqqâlğa mürîd boldı olar. (8) Hemeleri senbeneleridin pâk boldılar. [7b] (1) Eger sorsalar kim bu dâne-i (2) temreni bular qaydın hâşıl (3) kıldı? Hazret-i Cebrâ'îl hazret-i (4) Âdem üçün behiştin keltürüp (5) idiler. Andın hazret-i (6) h'âce Nakîğa kalıp idi. Olardın (7) hazret-i Rüstem Baqqâlniñ (8) dükkânlarığa kalıp idi. [8a] (1) Bu tesbîhni oqıdılar: *Yâ Qahhâr* (2) *yâ Qahhâr*. Eger sorsalar kim pişe kimdin (3) qaldı? Hazret-i Nüh 'aleyhi's-selâmın (4) qaldı. Eger sorsalar kim destürhânını (5) kimge aydılar? Hazret-i Şişt (6) nebîyu'llâhğa. Eger sorsalar kim zenbîl-i (7) baqqâl kimdin qaldı? Hazret-i Süleymân (8) peygamberdin qaldı. Eger sorsalar kim [8b] (1) dest-gâh-ı baqqâl kimdin qaldı? Hazret-i (2) Mūsâ peygamberdin qaldı. Eger sorsalar (3) kim pişhânını dükkânığa keltürürde (4) qaıysı âyetni oqumaq (5) kerek? *Yâ Rezzâk yâ Rezzâk* (6) *yâ Rezzâk* demek kerek. Eger sorsalar (7) kim destürhânını pişhânınıñ (8) kılurda [9a] (1) qaıysı âyetni oqumaq kerek? (2) *Yâ Kâdiru yâ Kâdiru* demek kerek. (3) Eger sorsalar kim mîvelerni zenbîlge (4) salursa qaıysı âyetni oqumaq (5) kerek *yâ Ğafûr yâ Ğafûr* (6) *yâ Şekûr yâ Fettâh yâ Ğafûr* (7) demek kerek. Eger sorsalar kim ğalledânını (8) dükkânğa alıp kelip [9b] (1) qoyarda qaıysı âyetni oqumaq (2) kerek? *Yâ Kadîr yâ Kadîr* (3) *yâ Muktedî* demek kerek. (4) Eger sorsalar kim ğalledânınıñ tūfasıda oltururda (5) qaıysı âyetni oqumaq kerek? (6) *Yâ Hakîm yâ Hakîm yâ Hakîm* (7) demek kerek. Eger sorsalar kim [10a] (1) mîveni tartarda qaıysı âyetni (2) oqumaq kerek? *Yâ Settâr yâ Settâr* (3) *yâ Settâr* demek kerek. Eger sorsalar (4) kim ğalledânını tardunıñ (5) tūfasıda qoyarda qaıysı âyetni (6) oqumaq kerek? *Yâ Ğafûr* (7) *yâ Ğafûr yâ Şekûr* demek (8) kerek. Eger sorsalar kim dest-gâh-ı [10b] (1) baqqâlde neçe nemerse vâcib turur? (2) Sekiz nemerse vâcibdür. Bâ-tahâret (3)

bolğay. İkinci bir mertebe (4) Fātiha üç İhlâş okuğay (5) cemî' üstâdlarınñ ervâhığa (6) baış kılğay. Üçüncü Hudâ (7) te'âlânı tola yâd kılğay. (8) Törtüncü dükkânı ab [11a] (1) çârüb kılğay. Beşinci dükkânınñ (2) arkasını şâflık pile (3) tutğay. Yetinci râstlıknı (4) pişe kılğay. Sekizinci beş vaqt (5) namâznı terk kılmağay. Eger sorsalar (6) kim terâzünü qolğa alurda kıysı (7) âyetni okumak kerek? Törtüncü (8) okuğay. Tört âyet bu durur [11b] (1) Evvel bu âyetni okuğay: (2) *zâlike faẓlu'llâhi yû'tîhi* (3) *men yeşâ'u*. İkinci (4) bu âyetni okuğay: *hatema'llâhu* (5) *'alâ kulûbihim* (6) *ve 'alâ sem'ihim -ve 'alâ* (7) *sem'ihim- ve 'alâ ebşârihim*² [12a] (1) *ğışâvetun*. Üçüncü (2) âyet: *yusebbihu li'llâhi mâ-fi's-semâvâti* (3) *ve mâ-fi'l-arđi*. (4) *ve hüve'l-'azîzü'l-hakîm*. (5) Törtüncü âyet: *keyfe* (6) *tekfurüne bi'llâhi* (7) *ve kuntum emvâten fe-ahyâkum* [12b] (1) *şumme yumitukum şumme yuhyîkum*³ (2) *şumme ileyhi turce'üne* (3) demek kerek. Eger sorsalar kim Rüstem (4) Baqqâlnıñ dest-gâhda neçe (5) nemerse ikendür? On nemersedür. (6) Evvel pāk bolğay. (7) İkinci şahret birle bolğay. [13a] (1) Üçüncü bā-namāz bolğay. (2) Törtüncü zıkr-i Hudāğa meşğül (3) bolğay. Beşinci pir üstâdlar (4) ervâhığa pür çerâğ kılğay. (5) Altıncı pir üstâdlar vazîfesini (6) becā keltürgey. Yetinci âdâb (7) saqlamağlık. Toquzuncı [13b] (1) cüst [ü] çālâk iş kılmağlık. (2) Onuncı pir üstâdlar (3) çerâğ rüşen kılmağlık. On (4) birinci dest-gâh-ı baqqâlnı pāklık (5) birle tutmaq. On ikinci (6) evvelde âhiride şalāvât okumağlık. (7) Eger sorsalar kim [14a] (1) hazret-i Rüstem Baqqâlnıñ (2) dest-gâhda neçe aḥkām bardur? (3) Tört aḥkâmdur. Evvel her şubḥda (4) 'ilm-i şerī'at 'ilm-i tarīkat (5) 'ilm-i ḥaḳīkatdın okuğay. (6) İkinci terâzū tutqucı müsellemler (7) bolğay. Üçüncü heme ḥalk[ğa] [14b] (1) hoş ḥulḳ bolğay. Törtüncü (2) tevekkül kılğay. Beşinci 'âlimlerni (3) dost tutğay. Altıncı (4) faḥr köñül bolğay. Yetinci miskīn (5) bolğay. Sekizinci yetim bīvelerğa (6) raḥm şefkat kılğay. (7) Toquzuncı cüst [ü] çālâk [15a] (1) bolğay. On birinci kār-ı âhiretni kār-ı (2) dünyâdın muḳaddem pilgey. On (3) ikinci uz pirlerniñ 'ayb (4) körmegey. On üçüncü her nemerse (5) pirleri kılıp becā keltürgey. (6) On dörtüncü heme pir üstâdlar (7) ervâhığa du'ā kılğay. (8) Eger sorsalar kim hazret-i Rüstem [15b] (1) Baqqâlnıñ dest-gâhda neçe pir daḥl (2) kılıpdur? On iki pir daḥl (3) kılıpdur. Evvel ḥabâr-ı pir-i şerī'at, (4) ikinci ḥabâr-ı pir-i tarīkat, üçüncü (5) ḥabâr-ı pir-i ḥaḳīkat, ḥabâr-ı pir-i (6) ma'rifet⁴. Evvel Âdemo şafīyu'llâh. (7) İkinci Nüh nebīyu'llâh. (8) Üçüncü İbrâhīm ḥalīlu'llâh. [16a] (1) Törtüncü hazret-i Muḥammed resūlu'llâh (2) tururlar. Ḥabâr-ı pir-i tarīkat. (3) Evvel hazret-i Ebā Bekri Şiddīk. İkinci (4) hazret-i 'Ömer. Üçüncü hazret-i (5) 'Osmân. Törtüncü hazret-i (6) 'Alī kerrema'llâhu vechehu tururlar. (7) Ḥabâr-ı pir-i ḥaḳīkat. Evvel hazret-i [16b] (1) Cebrâ'îl. İkinci hazret-i Mīkâ'îl. (2) Üçüncü hazret-i İsrâfîl. (3) Törtüncü hazret-i 'Azrâ'îl (4) 'aleyhi's-selâm tururlar. Eger sorsalar (5) kim dest-gâh-ı baqqâl hazret-i (6) Rüstem neçe imâm qolğa terâzū (7) alıpdurlar? On bir imâm [17a] (1) alıpdurlar. Evvel hazret-İmâm (2) Ḥasan. İkinci İmâm Ḥüseyn. (3) Üçüncü İmâm Ca'fer-i Şâdıq. (4) Törtüncü İmâm Zeyne'l-'âbidîn. (5) Beşinci İmâm Mūsâ Rızâ. (6) Altıncı İmâm Şarḳî. Yetinci İmâm Taḳî. Sekizinci (7) İmâm 'Askerî. Toquzuncı [17b] (1) İmâm Ebu'l-Kâsım. Onuncı İmâm (2) İbrâhīm Necefî. On birinci (3) İmâm Mehdî. Her kişi ki bu risâleni (4) okutup işitse ya pütütüp (5) özi birle hem-reh kılsa kesbdin (6) bereket tapqay. Hergiz (7) ḥarlık yüzi körmegey. [18a] (1) Ve yana her kim pütütüp dükkânda (2) qosa savdası küşâde bolğay. (3) *Ve şalla'llâhu 'alâ ḥayril ḥalki Muḥammed* (4) *ve âlihi ve aşḫâbihi ecma'in*. (5) Temmet tamâm *raḥmetike yâ* (6) *erḥame'r-raḥimîn*.

² Yazmada *ebḥârihim*

³ Yazmada *şumme yuhyîkum şumme yumitukum*

⁴ Burada Allah'a erişme yolundaki dört makam (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) sıralanmaktadır. Dördüncü makam *ma'rifet* olması gerekirken *şerī'at* olarak yazılmıştır. *Ma'rifet* ibaresi tarafımızdan eklenmiştir.

4. Dizin

A

- āb:** -1- [Far.] Su.
ā. 10b/8
- ādāb:** -1- [Ar.] Töreler, gelenek ve görenekler, yerleşmiş usuller.
ā. 13a/6
- Ādem:** -4- İlk yaratılan insan ve ilk peygamber; Hz. Adem.
(Ā.-i şafīyullāh) 15b/6, (hāzret-i Ā.) 2a/2, 7b/4
Ā.+ niñ (hāzret-i Ā.) 3a/1
- āhīr:** -1- [Ar.] Son, sonuncu.
ā.+ ide 13b/6
- āhīret:** -1- [Ar.] Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.
(kār-ı ā.+ ni) 15a/1
- aḥkām:** -2- [Ar.] Hükümler, kanunlar.
a. 14a/2
a.+ dur 14a/3
- al-:** -6- [T.] 1. Bir nesneyi elle tutmak, eline almak.
a.- ıp 7a/4
a.- ıpdurlar 16b/7, 17a/1
a.- dılar 6b/5
a.- urda 11a/6
2. Birlikte, yanında götürmek.
a.- ıp 9a/8
→ *kolğa al-, arasığa al-*
- ‘ālem:** -2- [Ar.] Yeryüzü, dünya.
(büzurüg-vār-ı ‘a.) 6a/5
‘a.+ ge 4a/6
- ‘aleyhis-selām:** -20- [Ar.] Peygamberler için kullanılan “selam onun üzerine olsun” anlamında bir dua sözü.
‘a. 3a/3, 3a/7, 3b/2, 3b/4, 3b/7, 4a/2, 5a/1
‘a. tururlar 16b/4
- ‘a.+ dın 2a/2, 4b/2, 8a/3
‘a.+ durlar 4b/7
‘a.+ ğa 3b/1, 3b/3, 3b/5, 4a/1, 7a/3
‘a.+ ğaça 4b/3
‘a.+ niñ 2a/3, 5a/5
‘Alī: -2- İlk Müslümanlardan, Hz. Peygamber’in damadı ve dör halifenin dördüncüsü.
‘A. (hāzret-i ‘a.) 16a/6, 5a/3
‘ālim: -1- [Ar.] İlim sâhibi olan (kimse), bilici, bilen.
‘a.+ lerni 14b/2
altıncı: -3- [T.] Sıralamadaki yeri altı olan.
a. 13a/5, 14b/3, 17a/6
altmış miñ: -1- [T.] Altmış bin sayısı.
a. 5a/8
altun: -2- [T.] Altın.
a. 6b/8
a.+ larnı 7a/1
ammā: -4- [Ar.] Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.
a. 01b/6, 4b/6, 5a/3, 6b/1
andağ: -1- [T.] Böyle; böylece.
a. 2a/1
andın: -2- [T.] Oradan, ondan.
a. 3a/6, 7b/5
anıñ: -1- [T.] İşaret ve kişi zamiri ol’un ilgi durumu eki almış hâli.
a. 3a/4
ara: -1- [T.] İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe.
a.+ sığa al- “Elle tutmak, kavramak.” 6b/5
arğa: -1- [T.] iç tarafta, art tarafta kalan.
a.+ sını 11a/2
āsmān: -1- [Far.] Gök, gökyüzü.
ā.+ dın 3a/5

- ay-:** -1- [T.] Söylemek.
a.- dılar 8a/5
→ *ayıt-*, *ayt-*
- ‘ayb:** -1- [Ar.] Noksan, kusur, eksiklik.
‘a. 15a/3
- āyet:** -13- [Ar.] Kur’an-ı Kerim’deki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.
ā. 11a/8, 12a/2, 12a/5
ā.+ ni 9b/1, 9b/5, 10a/1, 10a/5, 11a/7, 11b/1, 11b/4, 8b/4, 9a/1, 9a/4
- ayıt-:** -2- [T.] Söylemek; demek; konuşmak.
a.- tılar 6a/4; 6b/6
→ *ay-*, *ayt-*
- ayt:** -1- [T.] Söylemek; demek; konuşmak.
a.- ıpdurlar 2a/7
→ *ay-*, *ayıt-*
- ‘Azrā’īl:** -1- [Ar.] Dört büyük melekten, Allah’ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.
‘A. (hazret-i ‘a.) 16b/3
-
- B**
-
- baḥş:** -1- [Far.] Bağışlama, ihsan.
b. kııl- “Bağışlamak, ihsan etmek.” 10b/6
- baḳḳāl:** -8- [Ar.] Çeşitli yiyecek ve temizlik maddeleri satan esnaf ve bu maddelerin satıldığı dükkân.
b. 2a/5, (dest-gāh-ı b.) 8b/1, 16b/5, (zenbīl-i b.) 8a/7
b.+ da (dest-gāh-ı b.) 10b/1
b. idi 3a/2
b. idiler 3a/3
b.+ nı (dest-gāh-ı b.) 13b/4
- baḳḳālīḳ:** -1- [Ar.+T.] Bakkal dükkânı işletme işi.
b. kııl- “Bakkal dükkânı işletmek.” 5b/4
- bā-namāz** -1- [Far.] Namaz kılıyor olma.
b. bol- “Namaz kılıyor olmak.” 13a/1
→ *namāz*
- bar:** -3- [T.] Var, mevcut.
b. idi 5b/5
b. iken 6b/3
b.+ dur 14a/2
- bā-ṭahāret** -1- [Far.+ Ar.] Taharetli olma, temiz olma.
b. bol- “Taharetli olmak, temiz olmak.” 10b/2
→ *ṭahāret*
- becā:** -2- [Far.] Uygun, yerinde, münasip.
b. keltür- “Uygun şekilde yapmak, yerine getirmek.” 13a/6, 15a/5
- behişt:** -1- [Far.] Cennet.
b.+ din 7b/4
- behremend:** -1- [Far.] Hisseli; paylı; ortak.
b. behremend bol- “Nasibi olmak, pay sahibi olmak.” 2b/7
- bereket:** -1- [Ar.] Bolluk.
b. tap- “Bereketli olmak, bol olmak.” 17b/6
- beş:** -1- [T.] Beş sayısı.
b. 11a/4
- beşinci:** -4- [T.] Sıralamadaki yeri beş olan.
b. 11a/1, 13a/3, 14b/2, 17a/5
- bir-:** -8- [T.] Vermek.
b.- diler 7a/2, 7a/4
b.- diler 3b/2, 3b/4, 3b/6, 4a/1, 4a/3, 4a/5
→ *ta’līm bir-*
- bir:** -4- [T.] Bir sayısı.
b. 5b/8, 6b/2, 10b/3
- birinci:** -2- [T.] Sıralamadaki yeri bir olan.

- b. 15a/1, 17b/2
- birle:** -3- [T.] İle.
- b. 12b/7, 13b/5, 17b/5
- bīve:** -1- [Far.] Dul.
- b.+ lergā 14b/5
- bol-:** -18- [T.] 1. Olmak, meydana gelmek.
- b.- dı 7a/1, 7a/6. 7a/7. 6a/6
- b.- dılar 6a/1, 7a/8
- b.- ğay 12b/7, 14b/1, 14b/4, 13a/1, 10b/3, 15a/1, 18a/2, 13a/3, 14b/5, 12b/6, 14a/7
- b.- updurlar 3a/1
2. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
- *bā-namāz bol-*, *bā-ṭahāret bol-*, *behremend bol-*, *cem' bol-*, *cüst ü çālāk bol-*, *küşāde bol-*, *meşğul bol-*, *miskīn bol-*, *mürīd bol-*, *pāk bol-*, *müsellem bol-*, *tamām bol-*
- bu:** -10- [T.] 1. İşaret sıfatı.
- b. 6b/5, 7a/1, 7b/1, 8a/1, 11b/1, 11b/4, 17b/3
2. Zamir.
- b.+ lardm 5b/2
- b.+lar 7b/2
- b. durur 11a/8
- büzürüg-vār:** -1- [Far.] Yüce, ulu.
- b. (b.- ı 'ālem) 6a/4

C

- Cebra'īl:** -6- [Ar.] Dört büyük melektenbiri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek, Cibril.
- C. (ḥazret-i C.) 3a/3, 3a/7, 4b/2, 4b/7, 7b/3, 16b/1
- cem':** -2- [Ar.] Toplama, bir araya getirme.
- c. bol- "Toplanmak, bir araya gelmek." 6a/1, 7a/6
- cemī':** -1- [Ar.] Hepsi, cümle.
- c. 10b/5

- cüst ü çālāk:** -2- [Far.] Çevik, tetik.
- c. 13b/1
- c. bol- "Çevik olmak." 14b/7

Ç

- çālāk** → *cüst ü çālāk*
- çārüb:** -1- [Far.] Süpürge.
- ç. kı- "Süpürmek, temizlemek." 11a/1
- çerāğ:** -1- [Far.] Işık.
- ç. 13b/3

D

- daḥl:** -2- [Ar.] Tesir, etki.
- d. kı- "Tesir etmek, etki etmek." 15b/1, 15b/2
- dāne:** -2- [Far.] Tohum, habbe.
- d. (d.-i temre) 7b/1
- d. 6b/2
- demīde:** -1- [Far.] Üflenme.
- d. kı- "Üflemek." 6b/7
- dervīş:** -1- [Far.] Fakir, yoksul.
- d.+ lergā 7a/2
- deryā:** -1- [Far.] Deniz.
- d.+ ğa 7a/4
- dest-gāh:** -7- [Far.] Tezgah.
- d. (d.-ı baqqāl) 8b/1, 10a/8, 13b/4, 16b/5
- d.+ da 12b/4, 14a/2, 15b/1
- destürḥān:** -2- [Far.] Sofra bezi, sofrası.
- d.+ nı 8a/4, 8b/7
- di-:** -10- [T.] Demek, söylemek.
- d.- diler 6a/7
- d.- mek 8b/6, 9a/2, 9a/7, 9b/3, 9b/7, 10a/3, 10a/7, 12b/3
- d.- p 6b/7

dost: -1- [Far.] Aralarında iyi ilişkiler bulunan kimseler; arkadaş.

d. tut- 14b/3

du'ā: -1- [Ar.] Güçsüzlük ve ihtiyacı ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz.

d. kıl- "Bir isteğin gerçekleşmesi için Allah'a yalvarmak." 15a/7

dükkan: -9- [Far.] Perakendeci veya toptancı esnafın mal sattığı veya küçük zanaatkarın mesleğini icra ettiği yer.

d.+ da 18a/1

d.+ ğa 9a/8

d.+ larıda 5b/5, 6a/8

d.+ larığa 7b/8

d.+ nı 10b/8

d.+ nığa 8b/3

d.+ niñ 11a/1, 6b/1

dünyā: -1- [Ar.] İslam dinine göre, insanların Allah'ın rızasını kazanmak ve asıl âlem olan ahiret âlemindeki ebedi hayata erişebilmek için gönderildikleri imtihan âlemi, geçici âlem.

d.+dın (kār-ı d.) 15a/2

E

Ebā Bekri Şiddīk: -1- İlk müslümanlardan, dört halifenin birincisi.

E. (hazret-i E.) 16a/3

eger: -21- [Far.] Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.

e. 4b/1, 5a/4, 5b/1, 7b/1, 8a/2, 8a/4, 8a/6, 8a/8, 8b/2, 8b/6, 9a/3, 9a/7, 9b/4, 9b/7, 10a/3, 10a/8, 11a/5, 12b/3, 13b/7, 15a/8, 16b/4

ekrem: -1- [Ar.] Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lutuf ve kerem sahib.

e. + niñ (hazret-i resül-i e.) 5a/3

ervāh: -3- [Ar.] Ruhlar.

e.+ ığa 10b/5, 13a/4, 15a/7

evvel: -9- [Ar.] İlk, ilk sıradaki, birinci.

e. 11b/1, 12b/6, 14a/3, 15b/3, 15b/6, 16a/3, 16a/7, 17a/1

e.+ de 13b/6

ey: -1- [T.] Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

e. 6a/4

F

fahır: -1- [Ar.] Hoş tutma, memnun etme.

f. 14b/4

Fātiha: -1- [Ar.] Kur'an-ı Kerim'in ilk suresinin adı, Elham.

F. 10b/4

Ğ

ğalledān: -3- [Ar.+Far.] Ambar.

ğ.+ nı 10a/4, 9a/7

ğ.+ niñ 9b/4

H

habār: -6- [Ar.] İz, etki, damga.

h. (h.- ı pir-i haķīkat) 16a/7, 15b/5; (h.-ı pir-i şerī at) 15b/3, 15b/5; (h.-ı pir-i tarīkat) 15b/4, 16a/2

Hāce Naķī: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının onuncusu imamı.

h.+ğa (hazret-i h.) 7b/6

→ *Muhammed Naķī*

haķīkat: -2- [Ar.] Tasavvufta dört makamdan (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) Allah'ın yeryüzünde görünmesi biçiminde beliren sıfatlarını ifade eden üçüncüsü.

h. (habār-ı pir-i h.) 15b/5, 16a/7

ḥalīlu'llāh: -1- [Ar.] Hz. İbrahim için kullanılan ve “Allah’ın dostu” anlamına gelen söz.

ḥ. 15b/8

ḥalk: -1- [Ar.] İnsanlar, yaratılmış olanlar.

ḥ.+ ğa 14a/7

ḥārlik: -1- [Far.+T.] Sıkıntı, zorluk.

ḥ. 17b/7

ḥāşıl: -1- [Ar.] Husule gelen, olan, meydana çıkan.

ḥ. kı- “Peyda etmek, meydana getirmek.” 7b/2

ḥazret: -50- [Ar.] Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.

h. (ḥ.-i Ādem) 2a/2, 7b/3, 3a/1; (ḥ.-i ‘Alī) 16a/5, 5a/3; (ḥ.-i ‘Azrā’īl) 16b/3; (ḥ.-i Cebrā’īl) 16a/7, 3a/3, 3a/7, 4b/1, 4b/6, 7b/3; (ḥ.-i Ebā Bekri Şiddīk) 16a/3; (ḥ.-i ḥāce Naqī) 7b/5; (ḥ.-i Ḥızır) 7a/3; (ḥ.-i İbrāhim) 3b/5, 3b/6, 4b/2, 5a/1, 5a/5; (ḥ.-i İmām Ca’fer-i Şādık) 01b/7, 2b/2; (ḥ.-i İmām Ḥasan) 17a/1; (ḥ.-i İsrāfīl) 16b/2; (ḥ.-i Mīkā’il) 16b/1; (ḥ.-i Muḥammed) 16a/1; (ḥ.-i Muḥammed Naqī) 4a/4; (ḥ.-i Muḥammed Şarkī) 4a/3, 4a/2; (ḥ.-i Mūsā) 8b/1; (ḥ.-i Nūh) 3b/3, 3b/4, 8a/3; (ḥ.-i ‘Osmān) 16a/4; (ḥ.-i ‘Ömer) 16a/4; (ḥ.-i resūl) 2a/3, 3b/7, 4a/2; (ḥ.-i resūl-i ekrem) 5a/2; (ḥ.-i Rüstem) 16b/5, 6a/3; (ḥ.-i Rüstem Baqqāl) 5b/2, 7a/6, 14a/1, 15a/8, 7b/7; (ḥ.-i Süleymān) 8a/7; (ḥ.-i Şiṣ) 8a/5; (ḥ.-i Şiṣt) 3b/1, 3b/2

heft: -1- [Far.] Yedi.

h. 5b/3

heme: -6- [Far.] Bütün, hep, cümle.

h. 14a/7, 15a/6

h.+ leri 2b/6, 6a/1, 7a/8

h.+ leriniñ 4b/6

hem-reh: -1- [Far.] Yol arkadaşı, yoldaş.

h. kı- “Yanımda taşımak.” 17b/5

her: -5- [Far.] Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir; hepsi, bütün.

h. 5b/5, 14a/3, 15a/4, 17b/3, 18a/1

hergiz: -1- [Far.] Asla, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

H. 17b/6

Ḥızır: -1- Hz. Musa döneminde yaşayan, kendisine ilahî bilgi ve hikmet öğretilen kişi.

ḥ. (ḥazret-i Ḥ.) 7a/3

hiç: -2- [Far.] Olumsuz cümlelerde anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

h. 6a/2, 6a/8

ḥoş: -1- [Far.] Güzel, iyi.

ḥ. 14b/1

Ḥudā: -2- [Far.] Allah.

Ḥ. 10b/6

Ḥ.+ ğa (zıkr-i Ḥ.) 13a/2

hulq: -1- [Ar.] Huy, tabiat.

ḥ. 14b/1

ḥürma: -2- [Ar.] Hurma ağacının meyvesi, hurma.

ḥ.+ nñ 6b/2, 6b/4

İ

İbrāhīm: -6- Hz. İbrahim peygamber.

İ. 15b/8; (ḥazret-i İ.) 3b/5, 3b/6, 4b/3, 5a/1, 5a/5

İhlāş: -1- [Ar.] Kur’an-ı Kerim’in 112. suresinin adı.

İ. 10b/4

iki: -2- [T.] İki sayısı.

i. 15b/2, 6b/4

İkinci: -10- [T.] Sıralamadaki yeri iki olan.

i. 10b/3, 11b/3, 12b/7, 14a/6, 15a/3, 15b/4, 15b/7, 16a/3, 16b/1, 17a/2

‘ilm: -3- [Ar.] Bilim, ilim.

- ‘i.- (‘i-i şerī‘at), (‘ilm-i tarīkat) 14a/4; (‘ilm-i haqīkat) 14a/5
- İmām** -2- [Ar.] İslām ilim ve kültüründe herhangi bir ilim dalında önderliği, üstünlüğü kabul edilen kimse.
i. 16b/6, 16b/7
- İmām ‘Askerī**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının on birinci imamı.
İ. 17a/7
- İmām Ca‘fer-i Şādık**: -4- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının altıncı, İsmailiyye’nin beşinci imamı, Ca‘feri fikhının kurucusu.
İ. 17a/3
İ. (hazret-i İ.) 01b/7, 2b/3
İ.+ din 2a/6
- İmām Ebul-Kāsım**: -1- Şahıs adı.
İ. 17b/1
- İmām Hasan**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının ikinci imamı.
İ. (hazret-i İ.) 17a/2
- İmām Hüseyin**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının üçüncü imamı.
İ. 17a/2
- İmām İbrāhīm Necefī**: -1- Şahıs adı.
İ. 17b/2
- İmām Mehdī**: -1- On iki imam sistemine göre halen gaybet halinde olduğuna, gelecekte mehdi olarak ortaya çıkıp dünyada adaletli bir düzen kuracağına inanılan on ikinci imam.
İ. 17b/3
- İmām Mūsā Rızā**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının sekizinci imamı.
İ. 17a/5
- İmām Şarķī**: -1- Şahıs adı.
İ. 17a/6
- İmām Taķī**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının dokuzuncu imamı.
İ. 17a/6
- İmām Zeyne’l-‘ābidīn**: -1- On iki imam sistemini benimseyen Şii fırkasının dördüncü imamı.
İ. 17a/4
- İsrāfīl**: -1- [Ar.] İslam inanışına göre dört büyük melekten biri olan ve kıyamet gününü, boru öttürerek bildirmekle görevli melek.
İ. (hazret-i İ.) 16b/2
- iş**: -1- [T.] Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.
i. kıl- “Faaliyette bulunmak, herhangi bir işi yapmak, ifa etmek.” 13b/1
- ışit**: -1- [T.] Duymak.
i.- se 17b/4

K

- Ka‘be**: -2- [Ar.] Bütün Müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.
K.+ niñ 5b/4, 5b/6
- ķal**: -10- [T.] 1. (Dünden bugüne veya miras, yadigar, pay vb. olarak) Birinden diğerine geçmek, intikal etmek.
ķ.- dı 4b/1, 8a/3, 8a/4, 8a/7, 8a/8, 8b/1, 8b/2
ķ.- ıp idi 7b/6, 7b/8
2. (Bir bütünden) Artmak.
ķ.- ğanmı 7a/2
→ yādigār ķal-
- kāmīl**: -4- [Ar.] İlim, fazilet ve hüner sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse).
k. 4b/4, 4b/5, 5a/7, 5a/8

kār: -3- [Far.] İş, fiil, amel.

k. (k.-ı âhîret) 15a/1; (k.-ı dünyâ) 15a/1

k.+ larıda 5a/2

kaş: -1- [T.] Ön, karşı, huzur.

ķ.+ larıġa 6a/3

ķaydın: -1- [T.] Nereden.

ķ. 7b/2

ķaysı: -9- [T.] Hangi, hangisi.

ķ. 8b/4, 9a/1, 9a/4, 9b/1, 9b/5, 10a/1, 10a/5, 11a/6

ķ.+ ları 5b/2

kel: -2- [T.] Gelmek.

k.- diler 6a/4

k.- ip 9a/8

keltür: -4- [T.] Getirmek.

k.- gey 13a/6, 15a/5

k.- üp idiler 7b/4

k.- ürde 8b/3

→ *becā keltür*

kerek: -16- [T.] Gerek, lazım, gerekli.

k. 8b/5, 8b/6, 9a/1, 9a/2, 9a/5, 9a/7, 9b/2, 9b/3, 9b/5, 9b/7, 10a/2, 10a/3, 10a/6, 10a/8, 11a/7, 12b/3

ķerrema'llāhu vechehu: -1- [Ar.] "Allah yüzünü şereflî kılsın" anlamında bir dua cümlesi olup Hz. Ali'nin adı anıldığında söylenir.

k. tururlar 16a/6

ķesb: -1- [Ar.] Kazanç.

k.+ din 17b/5

ķıl: -24- [T.] Yardımcı fiil olarak kullanılır.

ķ.- dı 7b/3

ķ.- dılar 5b/4, 6b/7, 5a/4

ķ.- ġay 10b/6, 10b/7, 11a/1, 11a/4, 13a/4, 14b/2, 14b/6, 15a/7

ķ.- ip 15a/5

ķ.- ipdur 15b/2, 15b/3

ķ.- ipdurlar 2b/4, 5b/8

ķ.- maġay 11a/5

ķ.- maġlık 13b/1, 13b/3

ķ.- sa 17b/5

ķ.- ur idi 5b/7

ķ.- urda 8b/8

ķ.- urlar 2a/1

→ *baġş ķıl-*, *baķķällik ķıl-*, *ķārüb ķıl-*, *daġl ķıl-*, *demide ķıl-*, *du'ā ķıl-*, *hāşıl ķıl-*, *hem-reh ķıl-*, *iş ķıl-*, *Naķl ķıl-*, *şākirdlik ķıl-*, *pişe ķıl-*, *pür-ķerāġ ķıl-*, *rivāyet ķıl-*, *rüşen ķıl-*, *şarf ķıl-*, *şefkat ķıl-*, *terk ķıl-*, *tevekkül ķıl-*, *yād ķıl-*

ķi: -2- [Far.] Edat.

k. 17b/3, 5b/5

ķim (I): -24- [Far.] Edat.

k. 01b/6, 2a/1, 3a/4, 4b/1, 5a/4, 5b/1, 7b/1, 8a/2, 8a/4, 8a/6, 8a/8, 8b/3, 8b/7, 9a/3, 9a/7, 9b/4, 9b/7, 10a/4, 10a/8, 11a/6, 12b/3, 13b/7, 15a/8, 16b/5

ķim (II): -6- [T.] Soru ve belirsizlik zamiri.

k. 18a/1, 3a/2

k.+ din 8a/2, 8a/7, 8b/1

k.+ ge 8a/5

ķişi: -3- [T.] İnsan, kimse, şahıs.

k. 17b/3, 5b/8, 7a/6

ķiyin: -2- [T.] Sonra.

k. 3a/6, 4a/5

ķo-: -1- [T.] (Bir yere) Brakmak, (bir yere) yerleştirmek.

ķ.- sa 18a/2

ķol: -4- [T.] El.

ķ.+ iġa 16b/6

ķ.+ ları 6b/5

ķ.+ larıġa 6b/7

ķ.+ ġa al- 11a/6

ķoy-: -2- [T.] (Bir yere) Brakmak, (bir yere) yerleştirmek.

- ķ.- arda 10a/5, 9b/1
- k n l:** -1- [T.] İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi y n , yürek, dil.
- k. 14b/4
- k r-:** -2- [T.] 1. bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak.
- k.- megey 17b/7
2. Bir Şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek.
- k.- megey 15a/4
- köŐe:** -1- [Far.] Bir yerin belli bir kullanım için ayrılmış olan alanı.
- k.+ Őide 6b/2
- k n:** -2- [T.] Gün.
- k. 6a/7
- k.+ i 5b/8
- k şade:** -1- [Far.] Açılmış, açık, ferah.
- k. bol- “(Ticari olarak) işleri açılmak.” 18a/2

M

- ma’rifet:** -1- [Ar.] Allah’a erişme yolundaki dört makamdan (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) dördüncüsü.
- mertebe:** -1- [Ar.] Defa, kere, kez.
- m. 10b/3
- meşg l:** -1- [Ar.] Bir Őeyle uğrama.
- m. bol- “Bir işle uğraşmak, ilgilenmek.” 13a/2
- M ka’il:** -1- [Ar.] Dört büyük melekten kulların rızıklarını taksim etmekle görevli olanı.
- M. (haşret-i M.) 16b/1
- mi n:** -1- [T.] Bin sayısı.
- m. 2a/5
- miřķal:** -1- [Ar.] 4,2237 grama karşılık gelen ağırlık  ls  birimi.

- m. 6b/8
- misk n:** -1- [Ar.] Allah karşısında aczini, yokluğunu bilen gönül eri, gerçek zengin Allah olduğunu ve kendisinin O’na karşı mutlak ihtiyaç içinde bulunduğunu bilen dervif kul.
- m. bol- “Allah’a karşı aciz ve zayıf olduğunu bilmek.” 14b/4
- m ve:** -2- [Far.] Meyve.
- m.+ lerni 9a/3
- m.+ ni 10a/1
- Muħammed:** -1- Peygamberlerin sonuncusu olan İslam peygamberi.
- M. (haşret-i M.) 16a/1
- Muħammed Naķi:** -1- On iki imam sistemini benimseyen şii fırkasının onuncusu imamı.
- M.+ ğa (haşret-i M.) 4a/4
- *H ce Naķi*
- Muħammed řarķi:** -2- şahıs adı.
- M. (haşret-i M.) 4a/4
- M.+ğa (haşret-i M.) 4a/3
- muħaddem:** -1- [Ar.]  ncelik verilen, önceliği olan, daha üstün, daha değerli.
- m. 15a/2
- mun ndın:** -1- [T.] Bundan.
- m. 2b/4
- M s :** -1- İsrailoğulları’na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber.
- M. (haşret-i M.) 8b/2
- müflis:** -1- [Ar.] Parasız pulsuz; iflas etmiş olan.
- m. idiler 6a/1
- m rid:** -1- [Ar.] ırak,  ğrenci.
- m. bol- “ıraklık, öğrencilik yapmak.” 7a/7
- mürşid:** -1- [Ar.] Hak ve hakikate erişme yolunda müritlerine  nek olan,

onları irşat eden, rehberlik eden kimse, şeyh.

m. (m.-i tarīkat) 5b/1

müsāfir: -1- [Ar.] Konuk, misafir.

m.+ lergā 5b/6

müsellem: -1- [Ar.] Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez.

s. bol- “Güvenilir, emin olmak.”
14a/6

N

naql: -1- [Ar.] Başkasına ait bir sözü veya bir fikri, bir olayı bir yerde anlatma, aktarma.

n. kı1- 5b/7

namāz: -1- [Far.] İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam’ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

n.+ n1 11a/5

→ *bā-namāz*

nām-dār: -3- [Far.] Ünlü; sanlı; namlı.

n. 2a/5, 2b/2, 2b/6

nebīyu’llāh: -2- [Ar.] “Allah’ın resulü” anlamına gelen Arapça söz.

n. 15b/7

n.+ ğa 8a/6

neçe: -8- [T.] Kaç; ne kadar; nice.

n. 2a/4, 4b/3, 5a/7, 10b/1, 12b/4,
14a/2, 15b/1, 16b/6

nemerse: -7- [T.] Nesne, şey.

n. 5b/5, 10b/1, 10b/2, 15a/4

n. ikendür 12b/5

n.+ dür 12b/5

n.+ leri 6a/2

nerse: -1- [T.] Nesne, şey.

n.+ leri 6a/8

Nüh: -4- Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helak edilen peygamber.

N. 15b/7; (hazret-i N.) 8a/3, 3b/3,
3b/4

nübüvvet: -1- [Ar.] Peygamberlik.

n.+dın (velāyet-i n.) 2b/7

O

oķı-: -1- [T.] Ayet, dua gibi şeyleri sesli veya sessiz olarak söylemek.

o.- dılar 8a/1

oķu-: -14- [T.] Ayet, dua gibi şeyleri sesli veya sessiz olarak söylemek.

o.- ğay 10b/4, 11a/8, 11b/1, 11b/4,
14a/5

o.- maķ 8b/4, 9a/1, 9a/4, 9b/1, 9b/5,
10a/2, 10a/6, 11a/7

o.- mağlık o. 13b/6

oķut-: -1- [T.] Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretleri çözümlemek, seslendirmek, okutmak.

o.- up 17b/4

ol: -4- [T.] 1. İşaret sıfatı.

o. 6a/7, 6b/4, 7a/1

2. Adı geçen ya da söz edilen kişinin adı yerine kullanılan zamir, teklik üçüncü şahıs zamiri.

o. 5b/3

olar: -9- [T.] Onlar.

o. 6b/3, 7a/7

o. 6a/2, 7a/4

o.+ dın 4a/5, 7b/6

o.+ n1 5b/6

o.+ nñ 5a/1, 6a/7

oltur-: -1- [T.] Oturmak.

o.- urda 9b/4

on: -7- [T.] On sayısı.

o. 12b/5, 15a/1, 15a/2, 15a/4, 15a/6,
15b/2, 17b/2

on bir: -1- [T.] On bir sayısı.

o. 16b/7

on birinci: -1- [T.] Sıralamadaki yeri on bir olan.

o. 13b/4

on ikinci: -1- [T.] Sıralamadaki yeri on iki olan.

o. 13b/5

onuncu: -2- [T.] Sıralamadaki yeri on olan.

o. 13b/2, 17b/1

‘Osmān: -1- İlk müslümanlardan, dörd halifenin üçüncüsü.

‘O. (hazret-i ‘O.) 16a/5

Ö

‘Ömer: -1- İlk müslümanlardan, dörd halifenin ikincisi.

‘Ö. (hazret-i ‘Ö.) 16a/4

öt-: -7- [T.] Geçmek, geçmişte kalmak.

ö.- üpdür 2a/6, 2b/2, 2b/6, 4b/4,
4b/5, 5a/7, 5b/1

öz: -1- [T.] Kendi.

ö.+ i 17b/5

P

pāk: -2- [Far.] Temiz.

p. bol- “Temiz olmak, arınmak.”
7a/8, 12b/6

pāklık: -1- [Far.+T.] Temizlik, temiz olma durumu.

p. 13b/4

peygamber: -2- [Far.] Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, resul.

p.+ din 8a/8, 8b/2

pil-: -2- [T.] Bilmek.

p.- gey 15a/2

p.- gıl 01b/6

pile: -1- [T.] İle.

p. 11a/2

pir: -15- [Far.] Yol gösterici, mürşit; üstat.

p. 13a/3, 13a/5, 13b/2, 15a/6,
15b/1, 15b/2; (habār-ı p.-i ḥaḳīqat)
16a/7, 15b/5; (habār-ı p.-i şerī at)
15b/3, 15b/5; (habār-ı p.-i ṭarīqat)
15b/4, 16a/2

p.+ leri 15a/5, 4b/6

p.+ leriniñ 15a/3

pişe: -2- [Far.] 1. Sanat, meslek.

p. 8a/2

2. Huy, âdet, tabiat.

p. kıl- “Huy edinmek, âdet edinmek.” 11a/4

pişhān: -2- [Far.] Sofra.

p.+ nı 8b/3

p.+ nıñ 8b/7

piz: -2- [T.] I. Çoğul şahıs zamiri, biz.

p.+ lerge 6a/6

p.+ lerniñ 6a/5

pür-çerāğ: -1- [Far.]

p. kıl- 13a/4

pütüt-: -2- [T.] Yazdırmak.

p.- üp 17b/4, 18a/1

R

raḥm: -1- [Ar.] Merhamet, acıma.

r. 14b/6

rāsthık: -1- [Far.+T.] Doğruluk, dürüstlük.

r.+ nı 11a/3

resül: -4- [Ar.] Allah’ın resulü, Hz. Muhammed.

r. (hazret-i r.) 2a/3, 3b/7, 4a/2;
(hazret-i r.-i ekrem) 5a/2

resūlu'llāh: -1- [Ar.] Allah'ın resulü, Hz. Muhammed.

r. tururlar 16a/1

risāle: -1- [Ar.] Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap.

r.+ ni 17b/3

rivāyet: -2- [Ar.] Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. kı1- "Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak." 2a/1, 2b/3

rüşen: -1- [Far.] Parlak, aydın, aydınlık.

r. kı1- "Aydınlatmak" 13b/3

Rüstem: -1- Risaleye göre bakkalık mesleğinin piri sayılan kişi.

R. (hazret-i R.) 16b/6

→ *Rüstem Bakqāl*

Rüstem Bakqāl: -8- Risaleye göre bakkalık mesleğinin piri sayılan kişi.

R. idiler (hazret-i R.) 5b/3

R.+ ğa (hazret-i R.) 7a/7

R.+ nñ 12b/3, 5a/6; (hazret-i R.) 6a/3, 14a/1, 15b/1, 7b/7

→ *Rüstem*

S

şafīyu'llāh: -1- [Ar.] Hz. Adem için kullanılan ve "Allah'ın temiz kulu" anlamına gelen Arapça söz.

ş. (Ādem-i ş.) 15b/6

şāflık: -1- [Ar.+T.] Temizlik, temiz olma durumu.

ş. 11a/2

saqla-: -1- [T.] Koruma, muhafaza etme durumu.

s.- maqlık 13a/7

sal-: -1- [T.] İçine katmak; koymak.

s.- ursa 9a/4

şalāvāt: -1- [Ar.] "Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed'e ve (Efendimiz)

Hz. Muhammed'in soyundan gelenlere salāt eyle, onların şeref ve kadrini yücelt" anlamına gelen "Allāhümme salli alā (seyyidinā) Muhammedin ve alā âli (seyyidinā) Muhammed" cümlesi veya aynı anlama gelebilen dualardan her biri.

ş. oqu- "Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed'e ve (Efendimiz) Hz. Muhammed'in soyundan gelenlere salāt eyle, onların şeref ve kadrini yücelt" anlamına gelen "Allāhümme salli alā (seyyidinā) Muhammedin ve alā âli (seyyidinā) Muhammed" cümlesi veya aynı anlama gelebilen dualarını okumak." 13b/6

sāle: -1- [Far.] Yıl.

s. 5b/3

şarf: -1- [Ar.] Harcama, masraf etme.

ş. kı1- "(Para) Haracamak." 5b/7

savda: -1- [Far.] Ticaret.

s.+ sı 18a/2

sekiz: -1- [T.] Sekiz sayısı.

s. 10b/2

sekizinci: -3- [T.] Sıralamadaki yeri sekiz olan.

s. 11a/4, 14b/5, 17a/6

sekiz yüz: -1- [T.] Sekiz yüz sayısı.

s. 6b/8

senbene: -1- [?] Ayna.

s.+ leridin 7a/8

silsile: -2- [Ar.] Aralarında herhangi bir bağ bulunan kişilerin oluşturduğu sıra, şecere.

s.+ din 4a/6

s.+ ge 4a/7

sor-: -21- [T.] Sormak, sual etmek.

s.- salar 4b/1, 5a/4, 5b/1, 7b/1, 8a/2, 8a/4, 8a/6, 8a/8, 8b/2, 8b/6, 9a/3, 9a/7, 9b/4, 9b/7, 10a/3, 10a/8, 11a/5, 12b/3, 13b/7, 15a/8, 16b/4

şubh: -1- [Ar.] Sabah.

ş.+ da 14a/3

Süleymān: -1- Hz. Davud'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen hükümdar-peygamber.

S. (hazret-i S.) 8a/7

Ş

şākirdlik: -1- [Far.+T.] Çıraklık, öğrencilik.

ş. kı1- "Çıraklık yapmak, öğrencilik yapmak." 5a/4

şefkat: -1- [Ar.] Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. kı1- "Korumak, acımak, sevmek." 14b/6

şerī'at: -2- [Ar.] Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) birincisi.

ş. (habār-ı pir-i ş.) 15b/3, 15b/6

Şiş: -1- Hz. Âdem'in üçüncü oğlu.

Ş. (hazret-i Ş.) 8a/5

→ *Şišt*

Şišt: -2- Hz. Âdem'in üçüncü oğlu.

Ş. (hazret-i Ş.) 3b/1, 3b/2

→ *Şišt*

şol: -1- [T.] İşaret sıfatı, şu.

ş. 7a/5

şöhret: -1- [Ar.] Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

ş. 4a/6

T

tā: -1- [Far.] Bir iş ve eylemin başlangıç ve bitiş yerlerindeki en uç noktayı ya da bunlar arasındaki uzaklığı belirtir.

t. 4a/6

ṭahāret: -1- [Ar.] İslam şeriatına göre, ibadetten önce vücudu ve giyecekleri namaza engel olan kirlere ve pisliklerden arındırmak şeklindeki temizlik.

t. 12b/7

→ *bā-ṭahāret*

ta'lim: -6- [Ar.] Öğretme, belletme.

t. bir- "Öğretmek, belletmek." 3b/1, 3b/3, 3b/6, 4a/1, 4a/3, 4a/5

tamām: -1- [Ar.] Bitmiş, tamamlanmış.

t. bol- "Bitmek, tamamlanmış olmak." 6a/5

tap: -1- [T.] Erişmek, ulaşmak.

t.- kay 17b/6

→ *bereket tap-*

tardu: -1- [T.] Tartı.

t.+ nñ 10a/4

ṭarīkat: -3- [Ar.] Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şeriat, tarikat, hakikat, marifet) ikincisi.

t. (habār-ı pir-i t.) 15b/4, 16a/2; (mürşid-i t.) 5b/1

tart: -1- [T.] (Terazi, kantar vb. ölçme aletleriyle) Bir şeyin ağırlığını bulmak.

t.- arda 10a/1

taş: -1- [T.] Hem tartmada kullanılan taş hem de 12000 adımlık (5 millik) uzunluk ölçüsüne verilen isim.

t.+ nı 3a/4

taşla: -1- [T.] Fırlatmak, serpmek.

t.- dılar 7a/5

te'ālā: -1- [Ar.] "Şanı yüce olsun" anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t.+ nı 10b/7

temre: -1- [Ar.] Hurma tanesi.

t.+ ni (dāne-i t.) 7b/2

terāzū: -4- [Far.] Terazi.

t. 14a/6, 16b/6

t.+ nı 3a/4, 11a/6

terk: -1- [Ar.] Bırakma.
t. kıl- “(Namaz) Bırakmak.” 11a/5

tesbîh: -2- [Ar.] Dua.
t.+ ni 6b/5, 8a/1

tevekkül: -1- [Ar.] Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah’tan bekleme, işlerini Allah’a bırakma, yeis ve kederden kurtulma, Allah’a güvenme.
t. kıl- 14b/2

toğuzuncı: -3- [T.] Sıralamadaki yeri dokuz olan.
t. 13a/7, 14b/7, 17a/7

toğuz yüz: -1- [T.] Dokuz yüz sayısı.
t. 4b/4

tola: -1- [T.] Çok, hayli, pek.
t. 10b/7

tört: -3- [T.] dört sayısı.
t. 11a/8, 14a/3
t.+ ni 11a/7

törtüncü: -10- [T.] Sıralamadaki yeri dört olan.
t. 3a/5, 10b/8, 12a/5, 13a/2, 14b/1, 15a/6, 16a/1, 16a/5, 16b/3, 17a/4

tūfa: -2- [?] Kefe.
t.+ sıda 9b/4, 10a/5

tūşe: -2- [Far.] Azık, rızık.
t. 6a/6
t.+ miz 6a/5

tut-: -3- [T.] 1. (Bir nitelik için) öyle kalmasını sağlamak; öyle bulundurmak; herhangi bir durumda bulundurmak.
t.- ğay 11a/3, 14b/3
t.- mağ 13b/5
→ dost tut- 14b/3

tutkucu: -1- [T.] Tutma işini yapan; tutan.

t. 14a/6

tüşür-: -1- [T.] İndirmek.

t.- üp idiler 3a/5

U

uruğ: -2- [T.] Tohum.

u.+ ı 6b/3

u.+ mı 6b/4

uz: -1- [T.] Usta; becerikli, akıllı; sanatkar; anlayışlı.

u. 15a/3

Ü

üç: -1- [T.] Üç sayısı.

ü. 10b/4

üç miñ: -2- [T.]

ü. 5b/8, 7a/6

üç miñ yitti yüz otuz altı: -1- [T.] Üç bin yedi yüz otuz altı sayısı.

ü. 2b/1

üçün: -2- [T.] İçin.

ü. 3a/4, 7b/4

üçüncü: -10- [T.] Sıralamadaki yeri üç olan.

ü. 15a/4, 10b/6, 12a/1, 13a/1, 14a/7, 15b/4, 15b/8, 16a/4, 16b/2, 17a/3

üç yüz on üç: -1- [T.] Üç yüz on üç sayısı.

ü. 2b/5

üstād: -13- [Far.] Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse; yol gösterici.

ü. 2a/5, 2b/2, 2b/5, 4b/3, 4b/5, 5a/7, 5a/8

ü.+ lar 13a/3, 13a/5, 13b/2, 15a/6

ü.+ largā 4a/7

ü.+ larnñ 10b/5

V

vācib: -2- [Ar.] İslam dini bakımdan farzdan sonra gelen ve yapılması zaruri, terki caiz olmayan ilahî emir.

v. turur 10b/1

v.+ dür 10b/2

vaqt: -1- [Ar.] Zaman.

v. 11a/4

vazīfe: -1- [Ar.] Hizmet; görev.

v.+ sini 13a/5

ve: -2- [Ar.] İki ögeyi veya cümleyi birbirine bağlayan edat, ve.

v. 6a/4, 18a/1

velāyet: -1- [Ar.] Güç, otorite.

v. (v.-i nübüvvet) 2b/7

Y

ya: -1- [T.] Bağlama edatı.

y. 17b/4

yād: -1- [Far.] Anma.

y. kıl- “Anmak.” 10b/7

yādigār: -1- [Far.] Bir kimseden kalan ve onu hatırlatan şey, hatıra.

y. kal- “Hatıra kalmak, miras kalmak.” 4b/1

yana: -1- [T.] Tekrar, yeniden.

y. 18a/1

yetim: -1- [Ar.] (Çocuk için) babası ölmüş olan.

y. 14b/5

yetinci: -4- [T.] Sıralamadaki yeri yedi olan.

y. 11a/3, 13a/6, 14b/4, 17a/6

yitküz-: -1- [T.] Ulaştırmak; iletmek; vasıl etmek.

y.- üñ 6a/6

yeti: -1- [T.] Yedi sayısı.

y. 4a/6

yoq: -2- [T.] Bulunmayan, mevcut olmayan.

y. idi 6a/2, 6b/1

yol: -2- [T.] Bir yerden bir yere gitmeyi sağlayan hat, tarik.

y.+ ıda 5b/4

y.+ ıdaķı 5b/6

yüz: -1- [T.] Yön, taraf.

y.+ i 17b/7

Z

zamān: -1- [Ar.] Süresi belirsiz dönem, vakit.

z. 7a/5

zamāne: -4- [Ar.] Zaman, devir, vakit.

z.+ leride 3a/2

z.+ lerigaça 2a/4, 5a/3, 5a/6

zenbīl: -2- [Far.] Tartı, küfe.

z. (z.-i baqķāl) 8a/6

z.+ ge 9a/3

zīkr: -1- [Ar.] Allah’ın adını anma.

z. (z.-i Ĥudā) 13a/2

5. Sonuç

Bu çalışmada Uygur Türkleri arasında yaşayan geleneksel mesleklerden bakkalcılıkla ilgili olan *risâle-i bakḳālçılık* incelenmiştir. Risalenin metni çeviri yazıya aktarılarak araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Risale dil ve imla özellikleri bakımından incelenmek suretiyle son dönem Çağatay Türkçesinin dikkat çeken ses ve imla özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak hazırlanan gramatikal dizinle eserin söz varlığının tespiti amaçlanmıştır. Günümüzde unutulmuş veya unutulmaya yüz tutan bazı geleneksel mesleklerle birlikte bu mesleklere ait terimler, gelenek ve kurallar da unutulmaktadır. Uygur sahasında yazılmış risaleler söz konusu mesleklere dair unutulmuş pek çok şeyi yaşatmak bakımından son derece önemlidir. Bu eserler üzerine yapılacak çalışmaların Türk kültürünün zenginliğine ve Türk dilinin söz varlığına katkı sağlayacaktır.

6. Kaynakça

Eker, Ü. (2018). Son Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Risâle-i Yafındilik “Örtünme Risalesi” Adlı Eser (Dil Özellikleri, Cevriyazı, Türkiye Türkçesine Aktarma, Tıpkıbasım). *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (11), 75-98.

Karaca, M. M. (2022). Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir Hayvancılık Risalesi: Risale-i Çârâvâçılık. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 84- 105.

Öger, A. (2019). Uygur Türklerinde Fütüvvet Kültürü, Fütüvvet-Nâmeler ve Ahilik Teşkilatına Etkileri. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2019/13, s. 1-11.

Öger, A. (2016). Uygurlarda Risalecilik Geleneği ve Rengrizlik Risalesi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (41), 151-183.

Shaw, R. B. (2014). *Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*. (Çev. Fikret Yıldırım). TDK.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Güncel Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Elektronik kaynaklar

Kubbealtı Lugatı <http://www.lugatim.com/> (Erişim Tarihi: 10.04.2022).

Türk Dil Kurumu. Derleme Sözlüğü <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.04.2022).

Türk Dil Kurumu. Tarama Sözlüğü <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.04.2022).

Ötüken Türkçe Sözlük <http://www.otukensozluk.com/> (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.